

Tatjanaĭ Cĭvjan – 80

Sveikiname Profesorę!

Tatjana Cĭvjan savo namuose. Juozo Budraiĉio nuotrauka

1937 metų vasario 3 dieną Maskvoje gimė žymi, ne tik Rusijoje, bet ir pasaulyje žinoma filologė, semiotikė, balkanistė Tatjana Cĭvjan (*Татьяна Владимировна Цивьян*).

Trumpai apie Tatjanos Cĭvjan mokslinę biografiją. 1959 m. Maskvos valstybinio universiteto Filologijos fakultete ji įgijo klasikinės filologijos specialybę. 1960 m. įstojo į aspirantūrą (dabar – doktorantūra) Rusijos mokslų akademijos Slavistikos ir balkanistikos institute, kuriai vadovavo vienas didžiausių XX a. antrosios pusės kalbininkų bei intelektualų Vladimiras Toporovas. 1963 m. apgynė daktaro disertaciją „Daiktavardis Balkanų kalbose“ ir nuo 1964 m. dirbo šio instituto Tipologijos ir lyginamosios kalbotyros skyriuje. 1992 m. apgynė habilituoto daktaro disertaciją „Kalbinės sąjungos samprata ir šiuolaikinė balkanistika“. Nuo 1993 iki 2003 m. ji – Maskvos valstybinio lingvistinio universiteto Kalbos teorijos katedros profesorė.

Nuo 1998 m. – Rusų kultūros skyriaus vadovė, nuo 2003 m. – Pasaulinės kultūros instituto prie Maskvos valstybinio universiteto direktoriaus pavaduotoja, Rusijos mokslų akademijos Mokslo tarybos „Pasaulio kultūros istorija“ (kultūros antropologijos komisijos) narė.

Tatjana Civjan yra išleidusi septynias knygas: 1) *Имя существительное в балканских языках: к структурно-типологической характеристике балканского языкового союза* „Daiktavardis balkanų kalbose: dėl balkanų kalbinės sąjungos struktūrinės-tipologinės charakteristikos“ (Moskva: Nauka, 1965); 2) *Синтаксическая структура балканского языкового союза* „Balkanų kalbinės sąjungos sintaksinė struktūra“ (Moskva: Nauka, 1979); 3) *Лингвистические основы балканской модели мира* „Balkanų pasaulio modelio lingvistiniai pagrindai“ (Moskva: Nauka, 1990); 4) *Движение и путь в балканской модели мира* „Judėjimas ir kelias balkanų pasaulio modelyje“ (Moskva: Индрик, 1999); 5) *Семиотические путешествия* „Semiotinės kelionės“ (Санкт-Петербург: Иван Лимбах, 2001); 6) *Модель мира и её лингвистические основы* „Pasaulio modelis ir jo lingvistiniai pagrindai“ (Moskva: УРСС, 2005); 7) *Язык: тема и вариации (Избранное)* „Kalba: tema ir variacijos (Rinktinė)“; I: *Балканистика* „Balkanistika“; II: *Античность. Язык. Знак. Миф и фольклор. Поэтика* „Antika. Kalba. Ženklas. Mitas ir tautosaka. Poetika“ (Moskva: Nauka, 2008). Nė nekalbant apie galybę straipsnių.

Tatjana Civjan nuo pat pradžios aktyviai dalyvavo vadinamosios Maskvos–Tartu semiotinės mokyklos veikloje, jos rengtuose „Antrinių modeliujančių sistemų vasaros mokyklos“ (*Летняя школа по вторичным моделирующим системам*) užsiėmimuose Estijoje, Tartu, kurią įkūrė ir kuriai vadovavo tokie didžiūnai, kaip Jurijus Lotmanas, Viačeslavas Ivanovas, Vladimiras Toporovas ir kiti. Nuo pat jaunystės pažintiniais ir mokslo tikslais Tatjana Civjan ne kartą lankėsi ir Lietuvoje, Vilniuje, jį neblogai pažino.

Bendradarbiavo anuomet „kultiniame“ Slavistikos ir balkanistikos instituto leidinyje „Baltų–slavų tyrimai“ (*Балто-славянские исследования*, išėjo 19 tomų), pažinojo tokius lietuvių mokslininkus, kaip Zigmas Zinkevičius, Algirdas Sabaliauskas, Aleksandras Vanagas, Aloyzas Vidugiris, Simas Karaliūnas, Norbertas Vėlius... Jau anais laikais Tatjana Civjan bendravo su Tomu Venclova, o paskui – per sūnų baltistą, poliglotą Mikalojų Michailovą (*Nikolai Mikhailov, Николай Михайлов*, pats Nikolajus reikalavo lietuviškai jį vadinti Mikalojumi) – su daugybe lietuvių filologų ir kultūros veikėjų.

Asmeniškai pažįstamas su Tatjana Civjan ir šių eilučių autorius. Garbė susipažinti su Profesore man pasitaikė rengiantis ginti Maskvoje disertaciją. Taip išėjo, kad Tatjana Civjan buvo pirmoji Vladimiro Toporovo doktorantė, o aš – paskutinis. Ir jei ne Tatjana Civjan, tai dar nežinia, kaip man būtų baigėsi... Nes ji ne tik griežtai taisė kai kuriuos mano išvedžiojimus (prisimenu didžiai praktišką jos pamokymą:

„Kai leisi knygą, galėsi rašyti ką nori, o čia – disertacija, todėl klausyk manęs“), bet tikrąją žodžio prasmę vedžiojo mane už rankos nuo durų prie durų, kurios vargu ar būtų taip lengvai prasivėrusios, jei į jas būčiau beldęsis pats vienas... Viena vertus, už tai jai visada būsiu dėkingas! Antra vertus, tai buvo ne tik geranoriška pagalba, bet ir – kuo toliau, tuo aiškiau tai suprantu – nepaprastai svarbi pamoka: gyvenimą lemia ne formalumai, kad ir kiek juos „reformuotume“; bet visuomet – asmenišką santykis. Kur žmonių santykius sušildo geranoriškumas, viskas vienaip ar kitaip pavyksta, pradeda skleistis, pražysta ir duoda vaisius, o kur jo pritrūksta... Bet kuriame moksle, bet kurioje žmonių gyvenimo srityje.

Sveikiname Profesorę su garbingomis sukaktuvėmis ir linkime daug sveikatos būsimiems darbams!

Dainius Razauskas